

Gözləyin, dünyaya qayıtmağım var

Mən elə bilirdim

Yay lövhələrindən

Torpağın həniri isti təndirtək
Üzümlü, gözümlü qarşalayanda,
Çöllərin ilğımı iməkləyərək,
Ləngər vura-vura sürünən anda,
Quşların qanadı salaq düşəndə,
Ayağı çirmalı, sinəsi açıq,
Başında tər rəngli bağlama yaylıq
Suçular hardansa peyda olaraq
Qovaa kölgəsinə qonaq düşəndə –
Mən elə bilirdim, elə bilirdim,
İstidən, bürküdən qarxır günəş,
təntiyir günəş,
darıxır günəş...

Bir də görürdüm ki, çimirik Kürdə.
Bizim aramızda "qonaq" da vardı –
İstidən, bürküdən qarxan günəş,
Nəfəsi tənqiyan, darıxan günəş
Özünü hardansa suya salardı.
Onun şəfəqləri qızıl tor kimi
Kürə qovuşardı, Kürdə axardı.
Ləpələr qızılı balıqlar kimi,
Tora baş vurardı, tordan çıxardı.
İyul günəşini gördüm beləcə,
Avqust günəşini gördüm beləcə.

Sonra, günortadan gün əyləndə
Üfüqə, dağlara bağlanmış toru
Çəkib aparardı kimsə gizlicə.
Bircə biz qalardıq, bir Kür qalardı,
Axşamdan soyuyur ocaq yeritək
Sular qaralardı
qaş qaralardı.

Yaxşı adamların azalır, dünya...

Yaxşı adamların azalır, dünya
Kosmosdan lazerlə
Nə bilim, nəylə
Ayağının altı qazılır, dünya.
Sənin nə xəbərin,
öz işindəsən;
Günlər bala-bala gödəlir, dünya,
Ömrün bala-bala qısalır, dünya
Sənin nə xəbərin,
öz işindəsən;

Dan atır,
gün batır,
ulduzlar yanır,
Bir yanın yatanda biri oyanır,
Günəşin başına pərvanə kimi
365 yol dolansan belə,
Ürəyin soyumur, soyumur, dünya -
Günəşi sevirən – bilirik bunu -
Planet sevgisinin nə olduğunu
Ürəyin soyumur –
havan soyumur,
Dənizin soyuyur,
gölin soyuyur.
Adamlar soyuyur, biri-birindən,
Ölkələr soyuyur biri-birindən.
Alovlı kürsülər, odlı natiqlər
Yaman oynadırlar səni yerindən
Yenə köks otürdün,
havan çatışmır-
Sənə də bir loğman gərəkdi, dünya,
Bəlkə səninki də ürəkdi, dünya?..

Qulağının dibində
hey xısm-xısm,
hey gizli-gizli
Səndən danışrlar, səndən deyirlər,
Sonra da susurlar hey sözlü-sözlü.
Eh... Bəlkə bu da bir tiryəkdə, dünya.

Pələngin, ceyranın,
cüyürün kimi
Qarağacın kimi,
turacın kimi.
Yaylağın
bulağın,
otlağın kimi,
Yaxşı adamların azalır, dünya,
Axırda bu da bir söz olar, dünya.
Çinar babaların, küknar ərlərin,
Söyüd xanımların, cüyür qızların,
Palıd kişilərin, sərvo qardaşların,
Maral adamların azalır, dünya.
Axırda bu da bir söz olar, dünya...

1985

Gözləyin, dünyaya qayıtmağım var

Bu dünyaya bir də qayıtmağım var
Qəbrimin üstündə bitən gülləri,
Uyumuş,
soyumuş torpağı-daşı
Ölüm sükutundan oyatmağım var.
Bilmirəm çiçəklə, bilmirəm otlə,
Bilmirəm ağacla, yoxsa buludla,
Dağları yerindən oynadıb gələn
Dəli qışqırıqla, yoxsa sükutla -
deyə bilmərəm.

Aparıdım özümle öz dünyamı mən -
Ulduzlu göyləri, Aytı, günəşi,
İlgümlü çölləri, tapalıqları,
Dağları, düzləri, biçənəkləri
Son gündə, son anda, son saatımda
Aparıdım gözümlə.
O günü, o anı, dəqiqəni də
Aparıdım özüm.
Səsləri, sözləri, pıçıltıları,
Kür tərəfdən gələn uğultuları
Mikrofon qulağım «yazdı» aparıdım.
Gecəli-gündüzlü, ömrüm boyunca
Kürün uğultusu məni çağırır,
Suyun şırıltısı məni çağırır,
Məni haraylayıb Qarayazıdan.
Mən də yuxularda hey uca-uca
gətmişəm ora.
İlgümlər çağırır məni uzaqdan,
Yəhərbel ilğümlər, kəhər ilğümlər,
Qarayel ilğümlər, ağıyel ilğümlər –
Çağırır düzlərdən – Qarayazıdan.

Kürün uğultusu aparıb məni,
Suyun şırıltısı çəkib aparıb.
Sehrli ilğümlər əl eləməklə
Aparıb, yaxama çöküb aparıb.
Məni bu dünyaya bir də, yenidən
Bəlkə o uğultu gətirə bildi,
Bəlkə o şırıltı gətirə bildi.
Bəlkə o ilğümlər sehrli yolla
Məni bu dünyaya ötürə bildi.

Nəsa, ürəyimə damıb, bilirəm -
Bəlkə də yüz ildən, min ildən sonra,
Milyon ildən sonra – nə bilmək olar -
Nə vaxtsa dönəcək ömrün illəri...

Görkəmli şair və publisist İsa İsmayılzadə sağ olsaydı, bu il martın 15-də 75 yaşını qeyd edəcəkdik. Amma o, cəmi 57 il yaşadı. Bununla belə, İsmayılzadə özündən sonra sanballı poetik və publisistik irs qoyub getdi. Bu yaz günlərində şairin xatirəsini anır, əsərlərinin daha da geniş yayılacağına, öz həqiqi dəyərini alacağına ümid edirik.

Təsədüfən köhnə kitabların birində avtoqrafı məni yaman tutdu: "Ömrü boyu sözün qabağından qaçmamışam... Amma sənə layiq söz tapa bilmirəm..."

Bu sözlər İsa İsmayılzadənin idi. Bu sözlər də eləcə:

"Hər dərdən köhnə kitabların birində avtoqrafı məni yaman tutdu: "Ömrü boyu sözün qabağından qaçmamışam... Amma sənə layiq söz tapa bilmirəm..."

Bu sözləri də o demişdi: "Hər şeir ömrümü uzadır bir gün, amma... ikicə gün alır ömrümdən..."

Söz diri idi, canlı idi. Hər şey sözədə gizliydi. Hər şeyin açması sözə bağlıydı. Hər kəs fərqiində olduğu və olmadığı qədər sözlərdən asılı idi. Sözün taleyi şairin taleyi idi.

İsa İsmayılzadə belə bir şair idi. Özü-öz içində gizli. Yozumu ancaq özünə və sözə bəllli. Onun fikrincə, əsl yazıçı heç nədən asılı olmamalıdır, çünki şair olurlar, şair doğulurlar...

Ən böyük şeirləri vətən və yurd haqqındaydı, çünki ona görə, əsl yazıçının içində gözəgörünməz bir hüceyrə var ki, o, torpaq ağrısını tez duyur...

Qatar gedər Arazboyu
Qaldım qovrula-qovrula
Qarşı dağlar görünəndə
Qaldım qovrula-qovrula

Omüründən bir qatar keçərdi həmişə. Bakı-Tbilisi, Tbilisi-Bakı.

Omürümdən bir qatar keçər həmişə -
Bakı-Tbilisi, Tbilisi-Bakı...

Yağışı, küləyi biçər həmişə,
Yuxumu, duyğumu biçər həmişə,
Gecədən, gündüzdən keçər həmişə,
İllərlə yolları ölçər həmişə.

İsa İsmayılzadə şeiri sanki qatar səsinə bənd idi. Bütün gedənlər bu səslə geri gələcək sanki.

Onca ildə,
Vaqon pəncərəsindən
Boz çöllərə baxa-baxa
Gözləri yol çəkəcəkdə,
Duman kimi, yuxu kimi
Anam gəlib-gedəcəkdə,

Onca ildə
Nəticə görəcəkdə, ana itirəcəkdə...
Sonra mənim toyumda
Əlləri ağır-ağır
qalxacaqdı çiyinə
"Ənzəli" havasına...

Söz nə idisə, elastik idi, onu istənilən yerə əymək, plastilin kimi ondan istədiyini şəkli almaq olardı. Amma bu, hamıya müyəssər olmurdu.

"Mən bir termos şüşəsiyəm" - deyirdi şair – "Çilik-çilik olub içini tökülmüş termos şüşəsi..." İçinin qırıqlarını, sınıqlarını ifadə etmək üçün daha uğurlu bir ifadə tapmaq olmazdı. Bu, itirilən zamanın qorxusunu ifadə edirdi həm də...

Sözün ölçülərini bilirdi, ona görə sözlə davranmaq onun üçün asan idi. Ona görə özü ola bilirdi. Ona görə şeirin üstündə əziyyət çəkmirdi, sözün qabağından qaçmırdı (Yenə avtoqraf kimi yazdığı sözləri xatırlayıram)...

Təpədən-dırnağa şair idi. İlhamına isə ancaq həsəd aparmaq olardı.

O dərdə
o tapə,
o qar, o yağış,
O vaqon bürküsü,
təyyarə səsi,
İçimdən duyğutək sütiyan illər,
Mənim gözlərimdə uyuyan çöllər
Dolardı otağa...

Bir gecə, bir mən
Uçardım ilhamın qanadlarında.
Duyğu yağışında islanmağımın,
Fikir yoxuşunda usanmağımın
Xəbərim olmazdı, olmazdı onda.

İsa İsmayılzadənin şeirlərində həsrətin sehiri var. Həsrət ayrıca bir obrazdır. Həsrət nəfəs alır, danışır. Hər şeyi öz arxasınca aparır. Canlı-cansız nə varsa, bu həsrətə uyğunlaşmağa və onun taleyini yaşamağa məhkumdur. Amma ən böyük həsrəti "Söz həsrəti" idi.

İllərlə qəlbimdə söz böyüdümdə,
Misralar dönərdi yolyoldaşıma,
Könül sirdaşıma,
qan qardaşıma.

İllərlə qəlbimdə söz böyüdümdə,
Qoşulub köçəri duyğularıma
Gecəli-gündüzlü
hey yol gedərdim.

Şeirlərinin birində "ürəyim yağışlı günlərdən asılı qaldı", - deyir. Yağış, ötüb-keçən vaxtdır. Yağış, zamanın bir başqa adıdır.

Qalib saclarımda yağışın ətri,
Qalib dodağırmda yağışın dadı.
Yanağırmda sərin nəfəsi qalib
Gözümə qurumuş sevinci qalib.
Qulağırmda səsi qalib.

Yağışlı günlərimiz niyə azaldı?
Bunu ancaq şair deyə bilərdi.

Yağışlı günlərdən asılı qalan
Ürəyim cadar-cadar
Səsim-sözüm cadar-cadar...

Yenə İsa İsmayılzadənin "Bir ömürlük gecə" kitabına yazdığı avtoqrafı xatırlayıram. Bu sözlər də bir anın əbədiyyəti kimidir: "Ömrüm boyu sözün qabağından qaçmamışam, indi də eləcə. Amma yenə sənə layiq söz tapmaqda çətinlik çəkirəm".

Atam, tərcüməçi Natiq Səfərova yazılmış bir avtoqraf... Saralmış vərəqdə tarix 89-cu ili göstərir. Əslində bu tarix üçün bu qədər saralmamalıydı bu vərəqlər. Görünür, bu da bir taleidir.

Söz hər zaman təzədir. Amma yenə də sizə layiq söz tapa bilmədim, İsa müəllim...

Günəl NATİQ